

AVRUPA PARLAMENTOSUNUN İNSANİ MÜDAHALE KRİTERLERİ HAKKINDAKİ KARARI

*Çeviren: Kenan DÜLGER**

-Sosyalist grup adına Sayın Cano Pinto'nun başka bir ülkenin iç meselelerine karışmamaya dair temel ilkenin dikkate alınmasına ilişkin karar yönergesi bilgisi dahilinde,(B3-0494/90)

-Bu konuya ilişkin daha önceki kararlara işaret ederek,

-25 Ocak 1994 tarihinde Avrupa Parlamentosunda vuku bulan insani nedenlerden dolayı müdahale hakkına ilişkin istima (dinleme) sonuçlarına işaret ederek,

-VN-Birleşmiş Milletler çerçevesinde birliğin rolü ve VN- Birleşmiş Milletlerin reform problemlerine ilişkin 8 Şubat 1994 tarihli kararına işaret ederek,

-İç tüzüğünün 45. Maddesi münasebetiyle,

-Güvenlik ve dış meseleler komisyonu raporu ile hukuk ve yurttaş hakları komisyonunun mütalaası bilgisi ile,(A3-0227/94)

A. Dünya çapındaki durumun soğuk savaşın bitmesi sonrasında güvensizlik boyutu ile vasıflandırıldığı, istikrar ve silahlı ihtilafların baş göstermesine ilişkin 1989 öncesi durumdakinden daha büyük muhtemel tehlikeleri beraberinde getirdiği mülahazası dahilinde

B. Avrupa'nın gerek içerisinde gerekse dışında farklı etnik gruplar arasındaki iç çatışmaların uluslararasılaştırma ve genişleme riski gözlemlendiğinde ve dünya barışı ve uluslararası güvenliğine ilişkin bu türden çatışmaların oluşturduğu tehlike gözlemlendiğinde,

1) Bölüm II Bu tarihteki protokolün 6. Bahsi

* Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Devletler Genel Hukuku Araştırma Görevlisi olarak çalışır.

Avrupa Parlamentosu Genel Sekreterliğinin 2 Mayıs 1994 tarihli 015450 sayılı yazısı ile sevk edilmiş olup Avrupa Parlamentosu 30 Nisan 1994 tarihli oturumunda kararı kabul etmiştir.

C. Etnik ayrılıklar, artan milliyetçilik ve tarihsel olarak büyüyen güvensizlikten beslenen eski ve yeni iç ihtilafların bundan böyle süper güçlerin angajmanı ile kontrol altında tutulmayacağı mülahazası dahilinde

D. Silahlı ihtilafların sivillere ve masum halka etkilerinin sürekli ve alarm verir halde ağırlaştığı mülahazası dahilinde,

E. Belirli bir dönemde dünya çapında hâkim olan silahlı ihtilafların sayısının soğuk savaş sırasında 35'ten şimdi takriben 60'a çıktığı ve bunun sonucu insani müdahale ve destek gerekliliğinin gittikçe daha güçlü olduğu ve demokratik ülkelerin kamuoyu görüşünün dayanışma için güçlü bir çabayı gerektirdiğine dair endişeli tespiti ile,

112

F. Sayısız ihtilafların vahim sonuçlarından birinin sığınmacı sayısının buradan doğan tüm sonuçları ile birlikte yüksek olduğu mülahazası dahilinde,

G. Bir taraftan Birleşmiş Milletlerin ihtilafların çözülmesi uluslararası barışın ve güvenliğin bloklardaki ayrılıkların kaldırılması sayesinde muhafaza edilmesi ve yeniden tesis edilmesine ilişkin “Görevlendirme ehliyeti”nin arttığı ve değiştiği mülahazası dahilinde,

H. Diğer taraftan Birleşmiş Milletlerin gittikçe daha sıkça talep edildiği şu an VN- Birleşmiş Milletler örgütüne aşırı yüklenme tehdidi olduğu mülahazası dahilinde ve bu nedenle Birleşmiş Milletlerin bölgesel örgütlerinin kullanılarak da reform ve Birleşmiş Milletlerin güçlendirilmesi ve tutarlı bir uzmanlaşma ve müdahalesinin daha tutarlı bir şekilde uzmanlaşması ve desantralizasyonunun gerekliliğinin altının çizildiği 8 Şubat 1994 tarihli yukarıda adı geçen kararını güçlendirerek,

İ. Devletler hukukunun geleneksel olarak bağımsız bir devletin iç meselelerine karışmama temel ilkesinden hareket ettiği ancak devletlerin egemenliğine ilişkin geleneksel işaret açık çek olarak içteki olası bütün keyfi eylemler için daha fazla katlanabilir olmayacağı mülahazası dahilinde,

J. Ancak genel insan hakları beyanında sivil, siyasi, ekonomik, kültürel haklar hakkında Birleşmiş Milletler Uluslararası konvansiyonlarında tanımlandığı üzere insan haklarının evrensel olduğu ve Helsinki nihai senetleri veya Vierte Lomé anlaşması hükümleri gibi bir ülkede insan hakları durumunun bu ülkenin meselesinden sayılmayacağı neticesi çıkan önemli Uluslararası anlaşmaların hükümler içerdiğini hemen hemen genel olarak kabul edildiği tespiti ile,

K. İnsan haklarının korunması ve acil durumda yardıma ilişkin hükümet dışı örgütlerin değerli katkısının bilincinde olarak,

L. İnsani müdahalelerin kabulü konusunda bulunulan siyasi yerin arz edildiği mülahazası dahilinde,

1.”İnsani müdahale” kavramını aşağıdaki gibi tanımlar:

“Başka ülkelerin tebaasında ve/veya orada yerleşik olan kişilerin temel insan haklarının bir ülke veya ülkeler grubu tarafından korunması ki bu koruma şiddetle tehdidi veya zor kullanmayı içermektedir.”

2.Şuan yürürlükte olan devletler hukukunun insani müdahale hakkının kabulü yolunda engel teşkil etmemesi gerektiği kanaatindedir.

113

3.Devletler hukukuna esasen devletlerin pratik siyasetinden şekil verildiği hatırlatılarak,

4.Başkaca tüm araçların başarısız olması durumunda insan haklarının korunması askeri kuvveti kullanarak veya kullanmayarak insani müdahaleleri haklı kıldığı görüşünü savunur.

5.Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin talimatıyla veya meşru bir hükümetin onayıyla bir müdahale, daha makul bir şekilde başka türlü hareket edilemediği takdirde buna rağmen bir müdahalenin insani nedenlerden dolayı mümkün olması gerektiği görüşüne tercih edilir.

6.İnsani müdahaleye yönelik siyasi, diplomatik ve ekonomik baskıdan gözlemci ve aracı delegasyonlarının gönderilmesi ve Birleşmiş Milletler çerçevesinde şiddetle tehdit etme ve uygulamasına kadar uzanan geniş bir enstrüman yelpazesinin hazırlanması ve görevlendirilmesi gerektiği görüşünü savunur ki uygulama adaletin kriterlerine göre ve etkili bir şekilde kademe kademe düzenlemelidir.

7.İnsani müdahale konseptinin Helsinki nihai senetlerinin on temel ilkesinin bir ülkenin toprak bütünlüğüne ve siyasi bağımsızlığı ve birliği de dahil olmak üzere zarar verilmemesi kanaatindedir.

8.İnsani müdahale hakkında her kararın en geniş manada doğrudan doğruya katılan halkın iradesini hesaba katması ve kendi kendine yaşamını yürütme ve demokratik olarak kendi kendini yönetmeyi teminat altına alan koşulların olası en hızlı bir şekilde yeniden tesis edilmesini hedeflemesi gerektiği görüşündedir.

9.İnsani müdahalelere karşı itirazlara da karşılık vermek için bir ülke veya bir ülkeler grubu tarafınca bu türden bir müdahaleye yeterli olan kriterlerin formüle edilmesini gerekli görür.

10.İnsani müdahalelere ilişkin aşağıdaki kriterlerin dikkate alınması gerektiği kanaatindedir.

a) İktidarı elinde tutan gücün askeri araçlar dışında başka bir biçimde aklı başına getirilemediği bir ülkede olağanüstü ve oldukça ciddi bir insani müdahale söz konusu olmalıdır.

b) Birleşmiş Milletler aparatının zamanında ve etkili bir şekilde reaksiyon gösterecek durumda olduğu sabit olmalıdır.

c) Mümkün ve makul olduğu sürece diğer tüm çözüm denemeleri tamamen tüketilmeli ve başarısız olmalıdır.

d) Müdahale gücünün, ana hedefi insan haklarını koruma olacak ve siyasi veya ekonomik nedenler oyuna katılmayacak şekilde bu kapsamda silahlı kuvvetlerin başka bir istikrarsızlığa sebebiyet verebilecek varlığının ret edildiği anlaşmaların sınırsız uygulanmasının önemi vurgulanarak bu durumda kendisinin özel bir menfaati olmamalıdır.

e) Uluslararası toplum tarafından bir bölgede yasal olmayan bir müdahale nedeniyle usule uygun olarak hüküm giyen ülkelerin, yasal olmayan bütün aksiyonlarını sona erdirmeden önce insani nedenlerden dolayı diğer bölgelere yapılan müdahalelere iştirak etmesine izin verilmemelidir.

f) Müdahale spesifik hedeflerle sınırlı olmalı ve hiçbir durumda konu ülkenin otoritesine düşük derecede siyasi etkileri olmamalıdır.

g) Şiddetin makul ve zaman olarak sınırlı bir biçimde uygulanması tespit edilmelidir.

h) Müdahale Birleşmiş Milletlere derhal bildirilmeli ve bir hükümlerle karşılaşmamalıdır.

i) Müdahale Uluslararası barış ve Uluslararası güvenliğin, insan hayatında daha büyük kayıplar oluşacak ve başlangıçta korunmak istenenden daha fazla acıya sebebiyet verecek şekilde tehdit oluşturmamalıdır.

11. Bu kriterlerin tutarlı bir şekilde uygulanmasının önemini vurgular.

12. Sıkı ve objektif ölçütlerin Birleşmiş Milletler ile uzlaşılı halinde bir insani müdahalede görevlendirilen askeri birliklerin davranışına doğrultulması gerektiği ve insan haklarının ihlal edilmesine ve barışın zarar görmesine neden olan yasal olmayan aksiyonları engellemek için yasal olmayan tüm aksiyonların veya devletler hukuku ve hukuk ilkeleri mevzuatından sapmaların uygun bir şekilde cezalandırılması gerektiği kanaatinde dir.

13. Hükümet dışı örgütlerin bir ülkenin topraklarındaki hakkına doğal felaket, askeri hareketler ve/veya açlık kurbanları lehine müdahale etmeyi vurgular.

14. Komisyon ve konseyden, hükümet dışı yardım örgütlerinin insani müdahale hakkı çerçevesinde görevlerini icra ederken yaptıkları faaliyetlerin desteklenmesini talep eder.

15. Komisyon ve konseyden insani müdahale hakkının tanınmasına ilişkin pozitif duruş almasını ve Uluslararası kurullarda bu anlamda Uluslararası hukukun bu konuda gelişmeye devam etmesine sahip çıkarak yukarıda adı geçen kurulların arkasında durmasını talep eder.

16. Aynı zamanda Avrupa Birliğini, barışın ve sınırların algılanması ile insan haklarının korunmasını amaç edinen KSZE- Güvenlik ve işbirliği konferansı gibi bölgesel örgütler de dahil olmak üzere önleyici diplomasi yöntemlerini yeterli ölçüde teşvik etmeye çağırır.

17. Birlik ile üçüncü ülkeler arasındaki tüm anlaşmaların insan hakları koşullarını ihtiva etmesini talep eder ve konseyden şiddetle takip etmek suretiyle, bu ülkelerde mevcut olan Uluslararası insan hakları

enstrümanlarının gerçekleştirilmesini sağlamak adına ekonomik ve siyasi etki olanaklarından yeteri kadar faydalanmasını talep eder.

18. Bu kararı komisyona, konseye ve üye ülkelerin hükümetleri ve parlamentoları ile Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine ve KSZE Güvenlik ve İşbirliği konferansı genel sekreterliğine iletmek için başkanını görevlendirir.

ENRİCO VİNCİ
Genel Sekreter
Yardımcısı

NİCOLE FONTAİNE
Başkan